

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Кафедра цивільного, нотаріального та виконавчого процесу

НОВЕЛИ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА: СПРОЩЕНІ ПРОВАДЖЕННЯ

**Матеріали
науково-практичної конференції**

***5 травня 2025 року
м. Одеса***

За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора
Неллі Юріївни Голубевої

Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.919.(477)(062)

H727

DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.29744>

У збірці матеріалів науково-практичної конференції представлено тези доповідей науковців, що висвітлюють актуальні питання новел цивільного процесуального законодавства, зокрема інституту спрощеного провадження як ефективного механізму вирішення нескладних цивільних справ. У доповідях науковців обґрунтовано доцільність спрощеної процедури розгляду, що дозволяє забезпечити оперативність та економічність судового процесу. Особлива увага приділена критеріям віднесення справ до спрощеного провадження, правовим гарантіям учасників процесу, а також окреслено напрями подальшого вдосконалення законодавства з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних і юридичних осіб у межах цивільної юрисдикції.

Укладачі:

Н. Ю. Голубєва — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, завідувач кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, професор кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», адвокат;

І. А. Яніцька — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Національного університету «Одеська юридична академія»;

О. В. Сатановська — аспірант кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Національного університету «Одеська юридична академія»

Друкуються за рішенням кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу НУ «Одеська юридична академія» (*протокол № 10 від 23.05.2025 р.*)

Московчук Дмитро Олександрович Проблеми оптимізації цивільного процесуального законодавства Республіки Польща	44
Паскар Ауріка Лазорівна Роль спрощеного провадження в забезпеченні права на судовий захист в цивільному та адміністративному судочинстві	47
Полуніна Ольга Олександрівна Цифровізація та спрощене провадження: роль ЄСІТС, електронного суду, доказів	50
Стоянова Тетяна Анатоліївна Розгляд справ про видачу обмежувального припису — оптимізація цивільного судочинства чи/та спрощена процедура . . .	53
Цал-Цалко Юлія Юліївна Сутність спрощеного позовного провадження в цивільному судочинстві	56
Яніцька Інна Анатоліївна Мирова угода як інструмент оптимізації цивільного судочинства: роль виконавця у забезпеченні її виконання	58
Бітов Іван Андрійович Спрощене провадження в суді апеляційної інстанції	62
Мельниченко Анна Володимирівна Процесуальні наслідки рішень, ухвалених у спрощеному провадженні, для приватного виконавця	65

Секція II

ЗАОЧНИЙ РОЗГЛЯД. НАКАЗНЕ ПРОВАДЖЕННЯ. ІНШЕ

Волкова Наталія Василівна Щодо деяких особливостей судового наказу у справах про стягнення аліментів на утримання дитини	68
Ліопол Інна Михайлівна Ефективність наказного провадження як спрощеного виду цивільного судочинства: статистичний аналіз	71
Лукасевич Геннадій Олегович Примусове виконання рішень у сімейних спорах: повернення дитини та порядок спілкування	76

но знижуватися в майбутньому. Тому потрібно думати про підготовку акту, який повністю реалізовуватиме припущення про його довговічність і, наскільки це можливо, підтримуватиме певну стабільність за потреби.

Список використаних джерел

1. Kościulek, Elektroniczne czynności procesowe w świetle nowelizacji z 10.07.2015 r., „Prawo Medyw Elektronicznych” 2017, s. 4–15
2. K. Piasecki, Kodeks postępowania cywilnego, t. 1, 2016, s. 122.
3. Lach, Dochodzenie roszczeń cywilnych a proces karny, Warszawa 2018, s. 73
4. Por. P. Rojek-Socha, Rozprawa online na wniosek strony, obrońcy lub pełnomocnika, Prawo.pl, URL: [https:// www.prawo.pl/prawnicy-sady/e-rozprawy-w-kodeksie-postepowania-karnego-ms-szykuje-projekt,500263.htm](https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/e-rozprawy-w-kodeksie-postepowania-karnego-ms-szykuje-projekt,500263.htm)

Паскар Ауріка Лазорівна

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри процесуального права,
Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича*

РОЛЬ СПРОЩЕНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВА НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ В ЦИВІЛЬНОМУ ТА АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Право на судовий захист є фундаментальним елементом право-вої держави, гарантованим Конституцією України та міжнародними правовими актами. Проте на практиці це право не завжди реалізується повною мірою, особливо в умовах складної та тривалої судової процедури. З метою покращення доступу до суду Консультативна рада європейських суддів рекомендує державам запровадити дієві запобіжні механізми; узагальнене, спрощене та/або прискорене провадження; процедури для своєчасного розв’язання попередніх питань (зокрема питань юрисдикції), а також механізми для оперативного розгляду апеляцій щодо таких питань [1, висновки B15]. З огляду на це законодавець запровадив інститут спрощеного провадження — як спробу зробити судовий процес більш доступним, оперативним та орієнтованим на потреби людини.

Спрощене провадження — це форма судового розгляду, що використовується для вирішення визначених категорій цивільних справ у скороченому порядку, з метою забезпечення ефективного, швидкого та справедливого розгляду відповідно до завдань цивільного судочинства, передбачених цивільним процесуальним законодавством

[2, с. 20]. Дана форма судового розгляду справ передбачає спрощену процедуру через зменшення процесуальних формальностей і прискорене винесення рішення у справі. Запровадження спрощеного провадження обумовлено потребою забезпечення ефективного правосуддя для громадян у справах невеликої складності або незначної юридичної ваги. Спрощене провадження має такі ознаки: похідний характер від звичайної позовної форми; змінена процесуальна форма порівняно з ординарною; підвищена доступність і ефективність; можливість альтернативного застосування; часткове обмеження або невикористання окремих принципів цивільного судочинства; особливі правила доказування; скорочений обсяг процесуальних дій; прискорений розгляд справ тощо [3, с. 114].

У цивільному судочинстві інститут спрощеного провадження закріплений у розділі III, главі 10 Цивільного процесуального кодексу України (далі — ЦПК) (статті 274–279), а в адміністративному судочинстві у розділі II, главі 10 Кодексу адміністративного судочинства України (далі — КАС) (статті 257–263).

Спрощене позовне провадження в цивільному процесі призначене для розгляду малозначних справ, справ, що виникають з трудових відносин, справ про надання судом дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України тому з батьків, хто проживає окремо від дитини, у якого відсутня заборгованість зі сплати аліментів та якому відмовлено другим із батьків у наданні нотаріально посвідченої згоди на такий виїзд, справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи [4, ч. 4 ст. 19]. В адміністративному судочинстві спрощене позовне провадження призначене для розгляду справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи [5, ч. 2 ст. 12]. В обох випадках мета інституту — забезпечити швидкий, економічний та менш формалізований розгляд справ без порушення прав сторін.

Цивільне процесуальне законодавство регулює особливості розгляду справ у порядку спрощеного позовного провадження, що здійснюється за загальними правилами, але з певними спрощеннями. Зокрема, підготовче засідання не проводиться, а розгляд справи по суті починається або з першого судового засідання, або через 30 днів після відкриття провадження, якщо засідання не відбувається. Суд може розглядати справу за наявними матеріалами без виклику сторін, якщо від них не надійшло відповідне клопотання. Водночас судові засідання може бути проведене за ініціативою суду або за клопотанням сторін. Однак, у разі якщо справа стосується стягнення невеликої грошової суми і її характер не вимагає особистої присутності сторін, суд має право відмовити у проведенні засідання. Усі процесуальні дії в такому провадженні здійснюються письмово, суд вивчає надані до-

кази та пояснення без проведення судових дебатів [4, ст. 279]. Щодо особливостей розгляду справ у спрощеному позовному провадженні в порядку адміністративного судочинства — існують певні відмінності, які впливають із природи спорів і цілей даного виду судочинства. У цивільному процесі спрощене провадження застосовується переважно до приватноправових спорів між фізичними чи юридичними особами. У той час як в адміністративному судочинстві (стаття 262 КАС України) йдеться про спори між фізичною чи юридичною особою та суб'єктом владних повноважень, де особа оскаржує рішення, дії чи бездіяльність державного органу. Однією з ключових відмінностей є строки початку розгляду справи. У цивільному процесі розгляд справи по суті починається або з першого судового засідання, або через 30 днів після відкриття провадження, якщо засідання не проводиться. В адміністративному судочинстві діє подібне правило, але з додатковою нормою: у певних категоріях справ, передбачених статтею 263 КАС України, розгляд може починатися вже через 15 днів. Ще одна важлива різниця — критерії, за яких суд може відмовити у проведенні засідання з викликом сторін. У цивільному процесі суд може це зробити, якщо предметом позову є сума, яка не перевищує 30 прожиткових мінімумів для працездатних осіб, і справа є нескладною з точки зору доказування. Натомість в адміністративному судочинстві суд посилається на вичерпний перелік справ зі статті 263 КАС України, у яких засідання не обов'язкове, а також на незначну складність спору як окремих критеріїв. Також у цивільному процесі чітко зазначено, що у разі розгляду справи з повідомленням сторін суд може заслуховувати не лише їхні пояснення, а й показання свідків, чого прямо не вказано в нормах КАС України. Це підкреслює більшу змагальність цивільного процесу. Варто звернути увагу, що в адміністративному судочинстві частіше використовуються скорочені строки не лише для початку розгляду, а й для вчинення процесуальних дій (наприклад, 15 замість 30 днів), якщо цього вимагає категорія справи. У цивільному процесі таких винятків у межах спрощеного провадження не передбачено.

Попри очевидні переваги, застосування спрощеного провадження супроводжується низкою викликів. Найбільш суттєвим з них є ризик порушення принципу змагальності та права бути почутим. За відсутності усного розгляду сторонам може бути складно донести до суду специфіку своїх аргументів, особливо якщо вони не мають юридичної підготовки. Також існує загроза автоматизму з боку судів: трапляються випадки, коли справи передаються до спрощеного провадження без належної оцінки їхньої складності, що знижує якість правосуддя.

Для підвищення якості застосування спрощеного провадження необхідним є подальше роз'яснення судової практики, а також розробка критеріїв, які допоможуть суддям обґрунтовано обирати форму

розгляду. Також важливо вдосконалювати електронні сервіси суду, забезпечуючи доступ до правосуддя навіть у віддалених громадах. Не менш важливим є підвищення рівня правової обізнаності населення щодо можливостей спрощеного провадження.

Отже, спрощене провадження, як у цивільному, так і в адміністративному судочинстві, відіграє важливу роль у реалізації права на судовий захист. Воно значно підвищує доступність правосуддя для громадян, особливо в умовах обмежених ресурсів або вразливого становища. Водночас застосування цього інституту вимагає зваженого підходу, який враховує не лише ефективність, а й фундаментальні права учасників процесу. Лише за умови балансу між процесуальною економією та гарантіями справедливості спрощене провадження здатне повною мірою реалізувати своє призначення.

Список використаних джерел

1. Висновок № 6 (2004) Консультативної ради європейських суддів про справедливий суд у розумні строки та роль судді в судових процесах з урахуванням альтернативних засобів вирішення спорів. м. Страсбург, 24 листопада 2004 р. URL: https://court.gov.ua/userfiles/visn6_2004.pdf
2. Захарова О. С., Єпанчинцев О. Поняття та сутність спрощеного позовного провадження. Підприємство, господарство і право. 2021. № 1. С. 17–21.
3. Васильєва-Шаламова Ж. В. Поняття та характерні ознаки спрощеного провадження як виду процесуального провадження Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 4. С. 110–114. URL: http://lsej.org.ua/4_2022/23.pdf
4. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
5. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>

Полуніна Ольга Олександрівна

кандидат юридичних наук, доцент,

*доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА СПРОЩЕНЕ ПРОВАДЖЕННЯ: РОЛЬ ЄСІТС, ЕЛЕКТРОННОГО СУДУ, Е-ДОКАЗІВ

Цифровізація стала символом модернізації державного управління, і судова система в Україні не залишилася осторонь цього процесу. Упродовж останніх років активно впроваджуються електронні інструменти, покликані зробити судочинство оперативнішим, зруч-